

components of specialist's training in the university are analyzed. The article substantiates the necessity of integrative preparation of the expert, as a basis of the effectiveness and the success of inclusive education.

Keywords: the integrative training, correctional educator, inclusive education, correctional work.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2016 р.

Статтю прийнято до друку 19.10.2016 р.

УДК 376:316.614-053.5

Переборщикова В.Ю., Чернова Т.В.

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ, СПРЯМОВАНІ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ 4 – 12 РОКІВ

В статті розглядаються ефективні технології соціалізації та соціальної адаптації особистості апробовані в закладі. Розкрита роль сюжетно-рольової гри та арт-педагогіки у формуванні особистості дошкільника та молодшого школяра з порушеннями психологічного розвитку та розладами мовлення. Представлено застосування сюжетно-рольової гри, окремих видів арт-педагогіки (казкотерапії, імаготерапії, кінезотерапії) в практичній педагогічній діяльності. Стаття розрахована на педагогів корекційних шкіл, студентів-дефектологів для роботи з дітьми за різними нозологіями, вчителів інклюзивної освіти, фахівців для роботи з дітьми різного рівня інтелектуального розвитку.

Ключові слова: соціалізація, соціальна адаптація, арт-педагогіка, сюжетно-рольова гра.

Провідним завданням виховання дітей з особливим потребами є соціалізація та соціальна адаптація, виховання в них почуття власної гідності, надання можливості проявити себе, створенні умов для вільного розвитку духовних і фізичних потреб, а також допомога дітям у самовихованні та захисті їх від життєвих незгод, конфліктів, самотності.

Все ширше у практиці сучасних педагогів використовується навчально-пізнавальна діяльність із застосуванням прийомів і методів, що одержали назву «інноваційні методи навчання».

Одним із прикладів інноваційного педагогічного напрямку є арт-педагогіка.

На сучасному етапі у практиці спеціальної освіти широко використовуються такі терміни, як «арт-терапія» і «арт-педагогіка». У державних освітніх стандартах з фахової освіти представлений курс «Основи арт-педагогіки і арт-терапії – спеціалізована освіта».

Арт-педагогіка (художня педагогіка) – відносно новий напрямок у педагогічній практиці, який з'явився в середині минулого століття. Це синтез двох галузей наукового знання (мистецтва та педагогіки), який забезпечує розробку теорії і практики педагогічного корекційно-спрямованого процесу художнього розвитку дітей та питання формування основ художньої культури через мистецтво і художньо-творчу діяльність (музичну, образотворчу, художньо-мовленнєву, театралізовано-ігрову).

Арт-педагогіка має потужний потенціал, актуалізація якого дозволяє кардинально міняти дидактичні підходи до процесу навчання, виховання, розвитку особистості, організації та реалізації спільної інтелектуальної та емоційно-художньої діяльності педагога й учня, сприяє активній соціалізації особистості. Використання арт-педагогічних технологій дає можливість неформально реалізовувати процес інтеграції наукових і практичних знань, умінь, навичок у різних видах діяльності (мовній, пізнавальній, руховій, художньо-естетичній т.ін.).

Дослідження показали, що заняття, які включають арт-педагогічні технології, дають більший виховний, розвиваючий і навчальний ефект. В особливій символічній формі (через малюнок, гру, казку, музику) ми можемо соціалізувати дитину, тобто допомогти їй дати вихід своїм емоціям, переживанням, отримати новий досвід вирішення конфліктних ситуацій.

Цілі арт-педагогіки: пошук, розробка та впровадження засобів, методів і технологій, які сприяють більш якісному та ефективному навчанню і вихованню.

Виділяють різні її види залежно від засобу впливу:

музика – це музикотерапія; книга – це бібліотерапія; театр, образ – це імаготерапія; образотворче мистецтво – це ізотерапія; танець, рух – це кінезітерапія; казка – це казкотерапія; гра – ігротерапія; пісок – пісочна терапія.

В арт-педагогіці вони спрямовані на:

- формування у дитини з проблемами в розвитку естетичного ставлення до навколишнього світу засобами різних видів мистецтва;

- формування основ художньої культури, морально-естетичних якостей особистості дітей з

різними порушеннями у розвитку;

- оволодіння дитиною певними художніми засобами вираження, притаманними різним видам мистецтва, і відображення з їх допомогою своїх почуттів, свого ставлення до світу, своїх творчих задумів;

- забезпечення і задоволення особливих потреб у вихованні та навчанні осіб з відхиленнями у розвитку засобами різних видів мистецтва;

- організацію корекційно-компенсуючої, корекційно-розвивальної роботи з дітьми, заснованої на їх посильній участі в різноманітних видах і формах художньо-творчої діяльності (художньо-мовленнєвій, музичній, образотворчій, декоративно-прикладній, театралізованій).

Відомо, що у повсякденному житті інформація краще запам'ятовується з переживанням почуттів, емоцій, якихось подій, зустрічей, ніж у формі простого повідомлення. Саме так працює арт-педагогіка: через створення почуттів, емоцій, подій.

Основною метою арт-педагогіки є художній розвиток дітей та формування основ художньої культури, соціальна адаптація особистості засобами культури.

Завдання арт-педагогіки – формування здатності до усвідомлення дитиною себе як особистості, прийняття себе і розуміння власної цінності як людини, усвідомлення свого взаємозв'язку зі світом та свого місця в оточуючому соціокультурному просторі, творча самореалізація особистості.

Арт-педагогіка спрямована на вирішення завдань художнього розвитку дитини, полегшення процесу навчання, мисленнєвої діяльності. Технології арт-педагогіки сприяють збереженню особистості загалом, оскільки об'єднують інтелектуальне та художнє сприймання світу, долучають учнів до духовних цінностей через цілісну сферу мистецтва, допомагають педагогові додатковими прийомами, які забезпечують радісне входження в систему знань, сприяють розвитку всіх органів чуття, пам'яті, уваги, інтуїції, сприяють адаптації особистості в сучасному світі.

Основними педагогічними технологіями арт-педагогіки є гра та педагогічна імпровізація. Саме гра є засобом підготовки дитини до «дорослого» життя, її соціалізації, морально-етичного виховання.

Г.В. Плеханов вважав, що гра виникає у відповідь на потребу суспільства у підготовці підростаючого покоління до життя в цьому суспільстві як діяльність, яка відокремилася від продуктивної трудової діяльності і представляє собою відтворення відносин між людьми.

Вчені вважають, що гра – це вид діяльності дітей, що полягає у відтворенні дій дорослих і відносин між ними і спрямований на орієнтування і пізнання предметної та соціальної дійсності. Також гра є одним із засобів фізичного, розумового і морального виховання дітей.

В аспекті соціально-педагогічної діяльності Л.В. Луцевич розглядає гру як вид соціально-педагогічної діяльності, що в умовних ситуаціях розкриває вміння використання гри як непрямого методу впливу, спонукання учнів до саморозвитку та самовиховання і спрямованого на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, фіксованого в соціально закріплених способах здійснення предметних дій і програванні соціально-рольових ситуацій.

У грі дитина активно пізнає навколишній світ, стосунки між людьми, правила і норми поведінки, усвідомлює свої можливості, взаємозв'язки з іншими тощо.

За допомогою гри дитина оволодіває усією системою людських взаємин – спочатку на емоційному, а потім на інтелектуальному рівні; способами практичної і розумової діяльності; великим діапазоном людських почуттів; поняттями «добро» і «зло», вчиться їх розрізняти; морально-етичними нормами, виробленими людством.

Існує багато різноманітних видів ігор. Особливо важливу роль у соціалізації дітей дошкільного віку відіграє сюжетно-рольова гра.

Сюжетно-рольові ігри є найбільш характерними іграми дошкільнят і посідають значне місце в їхньому житті. Особливістю сюжетно-рольової гри є те, що її створюють самі діти, а їх ігрова діяльність носить яскраво виражений самостійний і творчий характер. Використовуючи уяву і фантазію, дитина реалізує свій задум, це дозволяє їй самостійно включатися в ті сфери людської діяльності, які в реальному житті ще довго будуть їй недоступні. Об'єднуючись у сюжетно-рольовій грі, діти по своїй волі обирають партнерів, самі встановлюють правила, сліdkують за їх виконанням, регулюють взаємини.

Творчий характер ігрової діяльності проявляється в тому, що дитина перевіряється в того, кого

зображує, і в тому, що, вірячи в правду гри, створює особливу гру життя і щиро радіє або засмучується по ходу гри.

У розвитку і збагаченні ігрової діяльності дітей, творчого втілення і відображення факторів і явищ навколишнього життя величезна роль належить уяві. За допомогою уяви створюється ситуація гри, образи, задіяні в ній, можливість поєднувати реальне, звичайне з вигаданим. Творчий характер сюжетно-рольової гри визначається наявністю в ній задуму, реалізація якого пов'язана з активною роботою уяви, з розвитком у дитини здатності відображати свої враження про навколишній світ.

Таким чином, основою сюжетно-рольової гри є уявна ситуація, яка полягає в тому, що дитина бере на себе роль дорослого і виконує її у створеній нею самою ігровій обстановці. Гра реально вводить дитину в такий привабливий для неї світ дорослих людей, систему відносин, існуючу в цьому світі.

Сюжети дитячих ігор досить різноманітні: «лікарня», «перукарня», «магазин», «сім'я», «пошта», «будівельники», «пожежники», «водії» тощо.

Зміст сюжетно-рольової гри втілюється дитиною за допомогою ролі, яку вона обирає; роль – це засіб реалізації сюжетно-рольової гри. Всяка роль містить свої правила поведінки, взяті дитиною з навколишнього життя, запозичені з відносин у світі дорослих. Для дошкільнят роль – це зразок того, як треба діяти.

Отже, можна зробити наступні висновки:

- гра розвиває здатність дитини до емпатії, співпереживання; вчить дітей у разі потреби виражати своє ставлення до інших людей; формувати позитивне ставлення до однолітків.
- гра є засобом самореалізації дитини; тут вона може спробувати себе в різних ролях і ситуаціях, що значно полегшує процес прийняття соціальних норм в реальному житті.

Значне місце у соціалізації відводиться створенню ігрових ситуацій, що спонукають дітей до морально-етичних взаємин.

Ігрові ситуації закріплюють у дошкільників моральні уявлення про взаємовідносини дорослих. Іноді вони можуть виникнути у грі самі собою: потрібно допомогти товаришеві, виявити співчуття до хворого; уважно, з повагою ставитися до результатів праці. Але будучи випадковими, ці ситуації дають можливість активізувати тільки деякі моральні уявлення. Роль педагога полягає в тому, щоб поглибити й розгорнути в ситуаціях етичний зміст. Підтримувати ігрові ситуації, що виникають спонтанно, педагог може за допомогою звертань до дітей відповідно до ролей, що виконуються. Наприклад, виникла ігрова ситуація: діти поклали ляльок спати й забули вкрити. Педагог звертається до них: «Малюк не може заснути, йому холодно» – і той, хто виконує роль педагога, дбайливо вкриває ляльку.

Для того щоб дати можливість частіше вправлятися в позитивних моральних вчинках, педагог сам може створювати моральні ситуації. Це дасть можливість систематично поглиблювати моральний досвід дітей.

Великий вплив на розвиток моральних якостей дитини мають дидактичні ігри. Наприклад, завдання гри «Компліменти» – спонукати до бачення в інших позитивних рис характеру, зовнішності, поведінки, формування позитивного бачення світу; «Відгадай, хто це?» – закріплювати вміння дітей помічати позитивні якості інших людей. Гра «Навпаки» формує у дітей вміння створювати позитивні враження на противагу негативним, що допоможе їм в майбутньому легко долати труднощі. Гра «На щастя – на біду» спонукає дітей творчо підходити до розв'язання проблем, самостійно шукати вихід з будь-яких ситуацій.

На формування позитивного мислення дошкільників та молодших школярів впливають також дидактично-розвивальні казки. Саме позитивне мислення захищає малюка від багатьох негараздів, допомагає знаходити вихід зі скрутного становища, є умовою повноцінного гармонійного розвитку дитини. Позитивне світобачення – провідне завдання формування об'єктивної картини світу, розвитку успішної особистості і соціально-морального виховання.

На виконання завдань освітньої лінії «Дитина в соціумі» проводяться заняття з емоційно-морального розвитку, наприклад, «Добре діло роби сміло», «Дерево міцне корінням, а людина друзями», «Що таке доброта» тощо. На заняттях такого типу збагачуються уявлення дитини про оточуючий світ, підтримуються намагання дитини адекватно оцінювати свої вчинки та особисті якості; розвиваються уміння об'єктивно оцінювати власні чесноти та вчинки, виховується моральність,

доброзичливе ставлення до інших людей.

Педагогічна імпровізація – це непередбачені дії педагога, обумовлені незапланованими ситуаціями, які виникають під впливом внутрішніх або зовнішніх факторів. Успіх імпровізації обумовлений конструюванням та прогнозуванням форм, вмотивованістю та перспективністю результатів.

Видатний учений Л.С. Виготський особливого значення у формуванні субкультури особистості дитини з проблемами у розвитку надавав засобам мистецтва. Він наголошував на необхідності участі дітей у різних видах художньо-творчої діяльності.

Поняття «арт-педагогіка» не підміняє більш вузький термін «художнє виховання». Арт-педагогіка, будучи областю наукового знання, дозволяє розглядати в рамках спеціальної освіти не тільки художнє виховання, але і всі компоненти корекційно-розвивального процесу (розвиток, виховання, навчання і корекцію) засобами мистецтва, а також формування основ художньої культури у дитини.

Можна виділити декілька напрямків використання мистецтва в корекційній роботі:

- психофізіологічний (пов'язаний з корекцією психосоматичних порушень);
- психотерапевтичний (пов'язаний із впливом на емоційну сферу);
- психологічний (виконує катарсичну, регулятивну, комунікативну функції);
- соціально-педагогічний (пов'язаний з розвитком естетичних потреб, розширенням загального та

художньо-естетичного кругозору, з активізацією потенційних можливостей дитини у практичній художній діяльності і творчості).

Реалізація цих напрямків у роботі здійснюється через певні психокорекційні, корекційно-розвиваючі методики, які використовуються в рамках арт-педагогіки й арт-терапії.

Участь дитини з особливими потребами в художній діяльності з однолітками і дорослими розширює її соціальний досвід, вчить адекватній взаємодії і спілкуванню у спільній діяльності, забезпечує корекцію порушень комунікативної сфери. Дитина в колективі проявляє індивідуальні особливості, що сприяє формуванню її внутрішнього світу, утвердженню почуття соціальної значущості.

Потужним методом корекції психічного та фізичного стану дитини є **казкотерапія**, тому що казка пробуджує творчу активність дитини, налаштовує її на проведення образу героїв казки через себе.

Головний засіб казкотерапії – уява, вміння фантазувати. Дозволяючи дитині фантазувати, ми не використовуємо стандартне мислення, поведінку, прояв емоцій. Фантазія допомагає пізнати дії дитини, зрозуміти, що коїться в її душі. Фантазія допомагає пізнати й визнати страхи, думки, які дитина приховує. Фантазія допомагає пережити періоди депривацій (браку чогось). Фантазія – один із найважливіших засобів навчання як потрібно жити в реальному світі. І, врешті-решт, фантазія – джерело творчості.

Форми роботи з казкотерапії

1. «Казкові сходинок» (розміщення героїв різних казок за ступенем моральних якостей).
2. «Ілюстрування казки і підбір емоцій під настрій героя по кожній з ілюстрацій» (на прикладі казки «Колобок»).
3. «Чарівний мішечок» (придумування чарівних властивостей звичайним предметам).
4. «Закінчи казку за власним задумом».

Імаготерапія займає не останнє місце серед видів арт-терапії. Її основою є театралізація. Дитина може виконувати роль самостійно або за допомогою різних іграшок. Застосовуючи цей метод у вихованні дітей, можна зміцнити і збагатити емоційну сферу малюка; розвинути здатність спілкуватися; розвинути здібності максимально адекватно реагувати на несприятливі ситуації, здатність виконувати роль, відповідну подіям; розвинути в дитині творчий потенціал, вольові якості.

Театралізована діяльність – імпровізація, оживлення предметів і звуків, що сприяє розвитку артистичних здібностей дітей. Під час театралізованих ігор активізується мислення, тренується пам'ять, виразність мовлення, образне сприйняття навколишнього світу, розвиваються уява та фантазія.

Цікаві методичні прийоми запропонував Джанні Родарі у книзі «Грамматика фантазії»; «Фантазери»; «Вісь вибору»; «Книга суперечностей»; «Риторичне запитання «Що було б, якщо...?»; «Творча помилка, або Книга помилок»; «Словесна гра»; «Конструктор загадки»; «Біном фантазії»;

«Біном казки»; «Фантастична канва»; «Багаторукий малюнок» тощо. Кожний з цих прийомів можна вдосконалити рухово-творчими діями дітей.

Виховні можливості театралізованої діяльності необмежені: її тематика вільна, і тому може задовольнити будь-які інтереси чи побажання дитини. Під час роботи над виразністю реплік героїв активізується словник дитини, удосконалюється звукова культура мовлення.

Зміст занять із театралізованої діяльності містить у собі:

- перегляд лялькових вистав;
- ігри-драматизації;
- вправи для соціально-емоційного розвитку дітей;
- корекційно-розвивальні ігри;
- вправи на розвиток дикції (артикуляційна гімнастика);
- завдання щодо розвитку мовленнєвої інтонаційної виразності (чистомовки, скоромовки);
- вивчення ролей (мовленнєвий матеріал);
- розвиток діалогічного мовлення;
- ігри-перевтілення («учись володіти своїм тілом»);
- образні вправи, вправи на розвиток пластики, ритмічні хвилинки (логоритміка);
- пальчиковий ігротренінг для розвитку дрібної моторики рук;
- вправи на розвиток виразної міміки;
- елементи пантоміміки;
- театральні етюди;
- розвиток виразних рухів (жести, міміка, рухи тіла).

Отже, театралізована діяльність містить усі складові компоненти рухово-творчих здібностей і є одним із провідних методів щодо їх розвитку.

Кінезітерапія – напрям артпедагогіки, завдяки якому розвиваються рухово-творчі здібності дітей молодшого шкільного віку. Кінезітерапія – творча діяльність, що базується на зв'язку музики та рухів, спрямована на формування та корекцію емоційно-особистісної сфери та психомоторики. Вона поділяється на танцювальну терапію, корекційну ритміку, психогімнастику.

Основна її функція – зняття емоційних тисків, при тому, що танок чи ритмічні рухи – це засоби невербального спілкування та розрядки емоційного напруження, забезпечення релаксації, регуляції емоційного стану, корекції моторної сфери.

Кінезітерапію використовують при різноманітних вправах під музику, що засновані на природних рухах тіла, уникаючи суворої регламентації (гімнастика пробудження, фізкультхвилинки, фізпаузи, танцювальна перерва, класні свята тощо).

Заняття з елементами арт-терапії й арт-педагогіки дарують дітям радість пізнання, творчості. Випробувавши це почуття одного разу, дитина буде прагнути у своїх малюнках, аплікаціях, грі і т.ін. розповісти про те, що дізналася, побачила, і найголовніше, що пережила, відчула.

Усі види мистецтва, з якими дитина з вадами розвитку стикається у шкільному й дошкільному віці, впливають на адекватність її поведінки, допомагають регулювати емоційні прояви у колективі, родині, сприяють їх корекції. Реабілітаційний і корекційний ефект впливу мистецтва на дитину виражається також у тому, що спілкування з мистецтвом допомагає їй «очиститися» від нашарування негативних переживань, негативних проявів і стати на новий шлях відносин з навколишнім світом.

Розвиток особистості засобами мистецтва сприяє формуванню цілісного світовідчуття, створенню морально й естетично повноцінного середовища спілкування з мистецтвом у всьому різноманітті його видів.

Результат – спонукання дитини до прояву своїх творчих здібностей. Саме інтерес дитини до самої себе і до того, що її безпосередньо оточує, є одним з найбільш потужних чинників мотивації.

Використана література:

1. **Артпедагогіка и арттерапия в специальном образовании:** Учебник для вузов / Е.А.Медведева, И.Ю.Левченко, Л.Н.Комиссарова, Т.А.Добровольская. – М.: Академия, 2001. – 248 с.
2. **Артпедагогіка и арттерапия в специальном образовании.** Е.А.Медведева, И.Ю.Левченко., Л.Н. Комиссарова., Т.А.Добровольская – М.: Academia. – 2001. – 328 с.
3. **Базовий компонент дошкільної освіти** (нова редакція) / Науковий керівник: А.М.Богуш, дійсний член НАПН України,

проф., д-р пед. наук. –К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

4. **Выготский Л.С.** Психология искусства. М.: Педагогика, 1987. 344 с.

5. **Ворожцова О.А.** Музыка и игра в детской психотерапии. – М.: Изд-во Института психотерапии. 2004. – 213 с.

6. **Копытин А.И.** Основы арт-терапии. СПб., 1999.

7. **Лебедева Л.Д.** Педагогические аспекты арт-терапии// Дидактика 2000. № 1.

8. **Практикум по арт-терапии** / Под ред. А.И.Копытина.

9. **Луцевич Л.В.** Игра и дети. Программно-методические рекомендации. Белорус. фонд соц. поддержки детей и подростков «Мы – детям». Мн., 1996. 58 с.

10. **Плеханов Г.** Письма без адреса. М., 1956, 248 с.

References

1. **Artpedagogika i artterapija v special'nom obrazovanii:** Uchebnik dlja vuzov / E.A.Medvedeva, I.Ju.Levchenko, L.N.Komissarova, T.A.Dobrovol'skaja. – М.: Akademija, 2001. – 248 s.

2. **Artpedagogika i artterapija v special'nom obrazovanii.** E.A.Medvedeva, I.Ju.Levchenko., L.N. Komissarova., T.A.Dobrovol'skaja – М.: Academia. – 2001. – 328 s.

3. **Bazovij komponent doshkil'noi osviti (nova redakcija)** / Naukovij kerivnik: A.M.Bogush, dijsnij chlen NAPN Ukraini, prof., d-r ped. nauk. –К.: Vidavnictvo, 2012. – 26 s.

4. **Vygotskij L.S.** Psihologija iskusstva. М.: Pedagogika, 1987. 344 s.

5. **Vorozhцова O.A.** Muzyka i igra v detskoj psihoterapii. – М.: Izd-vo Instituta psihoterapii. 2004. – 213 s.

6. **Kopytin A.I.** Osnovy art-terapii. SPb., 1999.

7. **Lebedeva L.D.** Pedagogicheskie aspekty art-terapii// Didaktika 2000. № 1.

8. **Praktikum po art-terapii** / Pod red. A.I.Kopytina.

9. **Lucevich L.V.** Igra i deti. Programmno-metodicheskie rekomendacii. Belorus.fond soc. podderzhki detej i podrostkov «My – detjam». Мн., 1996. 58 s.

10. **Plehanov G.** Pis'ma bez adresa. М., 1956, 248 s.

Переборщикова В.Ю., Чернова Т.В. Педагогические технологии, направленные на социализацию личности детей 4-12 лет

В статье рассматриваются эффективные технологии социализации и социальной адаптации личности апробированные в заведении. Раскрыта роль сюжетно-ролевой игры и арт-педагогика в формировании личности дошкольника и младшего школьника с нарушениями психологического развития и расстройствами речи. Представлено применение сюжетно-ролевой игры, отдельных видов арт-педагогика (сказкотерапии, имаготерапии, кинезотерапии) в практической педагогической деятельности. Статья рассчитана на педагогов коррекционных школ, студентов-дефектологов для работы с детьми с различными нозологиями, учителей инклюзивного образования, специалистов для работы с детьми разного уровня интеллектуального развития.

Ключевые слова: социализация, социальная адаптация, арт-педагогика, сюжетно-ролевая игра.

Pereborshikova V.U., Chernova T.V. Teaching technologies aimed at socialization of the children of 4-12 years of age

The article deals with effective technologies for socialization and social adaptation of children approved at the school. The importance of role-play and art therapy in the formation of the personality of preschool and primary school children with psychological development and speech disorders has been described. The use of role-play, certain types of art therapy (fairy-tale therapy, imago therapy, kinesiotherapy) is shown in practical educational activities. The article is intended for teachers of special needs schools, defectology students who work with children with different nosologies, teachers of inclusive education, professionals who work with children of all levels of intellectual development.

Keywords: socialization, social adaptation, art education, role-play.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2016р.

Статтю прийнято до друку 09.11.2016р.

Рецензент: д.п.н, акад. Шеремет М.К.

УДК: 376.091:37.018.

Перегінець Н. І.

ОСОБЛИВОСТІ РАННЬОЇ КОМПЛЕКСНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

У статті розглянуто проблему надання комплексної ранньої допомоги сім'ям, які виховують дітей раннього віку з особливими потребами. Проаналізовано забезпечення ранньої медичної, соціально-педагогічної допомоги дітям з вадами здоров'я і розвитку та їх родин в межах державної спеціальної системи освіти. Висвітлено досвід комплексної системи послуг сім'ї, обґрунтовано пріоритетні напрямки роботи в службі ранньої допомоги в навчально-реабілітаційному центрі. Окреслено концептуальні напрямки розвитку комплексної допомоги сім'ям з дітьми до 3 років з особливими потребами в умовах спеціальної освіти.

Ключові слова: спеціальна освіта, раннє втручання, рання допомога, діти з особливими потребами, система послуг сім'ям.